

1. In de schaduw van Eduard Nieuwenhuis

‘Vaak wist mijn grootvader op woensdag niet hoe hij op zaterdag de lonen voor het personeel moest uitbetalen.’

Het lag voor de hand dat mijn carrière er een in de bloembollen zou worden. Daar heeft mijn familie generaties lang de kost mee verdiend. Dirk Nieuwenhuis, mijn overgrootvader, begon ermee. Hij had zeven zonen, dus het aantal bedrijven breidde gestaag uit. Vooral in de jaren twintig van de vorige eeuw werd er goed verdiend in de bloembollenteelt. Mijn grootvader, een van de jongere zoons in het gezin, was de grondlegger van Eduard Nieuwenhuis BV. Die naam werd in Lisse een begrip. Het bedrijf aan de rand van het dorp groeide uit tot een van de grotere bloembollenkwekers en -exporteurs in de regio. Tot 2004 bleef de onderneming de naam van mijn opa dragen. Ik heb hem niet bewust gekend. Net als zijn vrouw is hij in 1950 overleden; ik was toen vier jaar. Een gemakkelijk leven hebben ze niet gehad. Drie van hun tien kinderen moesten ze naar het graf brengen. Dirk was nog maar zes toen hij overleed. Het jongetje dat drie jaar later werd geboren, kreeg dezelfde naam, maar dat nam het verdriet over het verlies van de eerste Dirk niet weg. In 1915 stierf Alida Adriana, ook op zesjarige leeftijd. Een jaar later werd een meisje geboren dat de naam van het gestorven zusje kreeg. In 1936 kwam een einde aan het leven van Eduard junior, op 31-jarige leeftijd. Ook maatschappelijk hebben mijn grootouders moeilijke tijden gekend. Mijn grootmoeder heeft veel in het ziekenhuis gelegen, met al de daaraan verbonden kosten. Vooral de crisisjaren

Directeuren en personeel van Eduard Nieuwenhuis BV. Vanaf links: de 1e Ruup, de 5e Dirk (naar Amerika geëmigreerd), de 7e Cor (naar Engeland geëmigreerd), de 8e Hans, de 10e (uiterst rechts) Gerrit.

waren zwaar. Vanaf 1930 draaide het bedrijf met verlies. De omgeving zag de buitenkant van de mooie directiewoning aan de Heereweg, maar binnen werd stille armoede geleden. Vaak wist mijn grootvader op woensdag niet hoe hij op zaterdag de lonen voor het personeel moest uitbetalen. Pas na de oorlog werd de situatie weer beter.

Mijn grootvader werd opgevolgd door drie zoons, die elk hun eigen taak in het bedrijf hadden. Oom Gerrit, de oudste van het trio en de man naar wie ik ben vernoemd, was de eerste onder zijn gelijken. Hij betrok na de dood van zijn ouders het fraaie witte huis bij de zaak, presenteerde zich als algemeen directeur en nam nogal eens beslissingen zonder zijn broers daarbij te betrekken. Mijn vader, Johannes, kwam in leeftijd onder hem en was verantwoordelijk voor het werk in de schuur. Rudolf Lambertus, de jongste van het drietal, richtte zich op het werk

in de kwekerij. Door het personeel werden ze aangesproken als ‘baas Gerrit’, ‘baas Hans’ en ‘baas Ruup’. De verhouding tussen heer en knecht werd in die tijd nog zeer bewust beleefd. Omdat Eduard Nieuwenhuis niet groot genoeg was voor nog meer directeuren, is Dirk na de Tweede Wereldoorlog naar Amerika geëmigreerd, om in New Jersey een eigen bedrijf op te bouwen. Cor heeft de oorlogsjaren in Engeland doorgebracht. Daar is hij in 1944 getrouwd met een Engelse vrouw. Als lid van de Prinses Irene Brigade leverde hij een bescheiden bijdrage aan de bevrijding van Nederland. Na de oorlog stichtte hij in Engeland een bollenbedrijf dat bijzonder ging floreren. Met een zekere regelmaat kwamen de beide ooms naar Nederland. Vanaf de jaren 60 brachten mijn ouders zo nu en dan een bezoek aan Amerika. De eerste keer maakten ze de reis met de boot, later deden ze dat met het vliegtuig.

Ik was de jongste van de vijf kinderen. Fysiek kon ik niet tegen mijn broers en zussen op, dus ik moest het hebben van mijn verbale vaardigheid. Het ontlokte mijn moeder soms de verzuchting: ‘Jij houdt zelfs voor de koningin je mond niet.’ We woonden in Tulipa, een bescheiden twee-onder-een-kapwoning aan de Veldhorststraat in Lisse, veel kleiner dan de woning van oom Gerrit. De slaapkamer deelde ik met mijn twee oudere broers: Ed en Hans. Ook de twee zussen, Cock en Tineke, moesten het met één slaapkamer doen. Het logeerkamertje was bestemd voor oma Van der Stoep. Die kon niet meer op zichzelf wonen en bivakkeerde afwisselend bij een van haar dochters.

Slecht hadden we het niet, maar in mijn jonge jaren was het leven bij ons thuis redelijk sober. Wat er werd verdiend, ging grotendeels in de zaak. Er moest na al die magere jaren weer

vet op de botten komen. Zeker bij mijn vader leefde dat sterk. In de voorkamer van ons huis was geen verwarming, dus we zaten meestal in de achterkamer. Daar stond een kolenkachel en werden we ook gewassen, want een badkamer hadden we niet. Eens in de week gingen we in de zinken teil. Daarin onderscheidde de situatie bij ons zich niet van die in arbeidersgezinnen. Wel hadden we een hulp in de huishouding en kregen we al vroeg een auto. Die kon mijn vader goed gebruiken voor zijn werk. Zijn eerste Opel was voor de jeugd van de Veldhorststraat een bezienswaardigheid.

Mijn vader heeft zijn hele leven ontzettend hard gewerkt. Hij was ijzersterk en ging meer dan eens een nacht door. Een deel van het jaar was hij op reis, vaak naar België, om bloembollen te verkopen. Zijn ervaring in de handel had hem een grote dosis mensenkennis opgeleverd. Als ik hoog opgaf over bepaalde personen, zei hij: ‘Heb je er al eens een erfenis mee gedeeld?’ Begin januari vertrok hij voor een week of vier naar Schotland. Dat deed hij al toen hij nog maar twintig was. Als zeventienjarige jongen had hij een periode in Engeland doorgebracht om de taal te leren. De eerste jaren reisde hij met het openbaar vervoer van klant naar klant. Zo moest hij in een vreemd land zijn bollen aan de man zien te brengen. Door die harde leerschool had hij weinig met een sentimentele opvoedingsstijl. Vaak nam hij voor ons uit Engeland speelgoed mee dat je in Nederland nog niet zag, maar in het uitdelen van complimenten was hij schaars.

Mijn moeder, dochter van een kleine vlasboer in de Hoeksche Waard, was een sociale, humoristische vrouw, die zich helemaal gaf voor het gezin. Op twintigjarige leeftijd kwam ze vanuit haar geboortedorp Piershil naar Rotterdam, omdat ze ver-

pleegster wilde worden. De tijd waarin ze als wijkverpleegster werkte, is een van de mooiste perioden in haar leven geweest, al was ze in haar huwelijk zeker niet ongelukkig.

Net als mijn vader wist ze van aanpakken. Een groot deel van de maandag was ze druk met de was. Een wasmachine hadden we niet; ze moest het doen met een wasbord en een wringer. De witte was werd op de bleek gedroogd. In de winter stond buiten een pot met zoute bonen die ze had ingemaakt. Door de schaarste in de oorlog en de herinneringen aan de hongerwinter van 1944 was eten voor haar een belangrijk onderwerp. Er werd nooit voedsel weggegooid. Oude boterhammen en kliekjes van de warme maaltijd at ze zelf op, daar deed ze niet moeilijk over. Kleinzerigheid was haar vreemd. Zo voedde ze ook ons op. Als ik was gevallen en met een bloedend been thuiskwam, plakte ze een pleister over de wond en zei: 'Niet aan denken, jongen, dan gaat de pijn het snelst over.' Van die mentaliteit word je niet slechter. Ik heb er nog steeds gemak van.